

Lezingen gehouden niet onder ODV-paraplu (van Gene Zijde), maar op persoonlijke titel van de sprekers (vaak Henri)

2 september 1991

RUSLAND, GELOOF, GEWAARZIJN

Goedenavond, vrienden. Ik had nog een even een waarschuwing: ik spreek dan voor mijzelf op het ogenblik, weinig kontakten: maar we zijn niet alwetend of onfeilbaar, denkt u alstublieft zelf na. Wat betreft het onderwerp, u mag het zelf bepalen als u dat wilt.

❖ *Zou u misschien wat kunnen vertellen over gewaarworden, over geloof of een heel ander onderwerp, u kunt zelf daaruit kiezen, over Rusland, wat daar gaande is op het ogenblik.*

Ja, Rusland, dat is, eh, te verward en het verward met de dag, hè? Er zijn op het ogenblik allerhande belangen strijdig met elkaar in slag en daar komt voorlopig nog wel niet zoveel uit. Het is namelijk zo, de hervormingen die noodzakelijk zijn om een unie te laten functioneren, betekenen gelijktijdig dat een hele hoop heren hun voorrechten kwijtraken, en daarnaast dat de macht van het leger aanmerkelijk beperkt wordt en dat wordt niet geaccepteerd. Ja, dus dat zult u nog wel gewaarworden. En ja, wat u ervan gelooft dat moet u zelf weten natuurlijk. Maar laten we maar beginnen met geloof, tenzij iemand daar protest tegen heeft hoor, ik sta open voor suggesties. Nou, geloof, dat is een rationalisatie waardoor gevoelens van innerlijke zekerheid binnen een bepaalde vorm tot uiting worden gebracht. Geloof is altijd de erkenning van het Onbekende dat we niet kunnen begrijpen. Hoe dit geformeerd is en wat het precies is weten we eigenlijk niet. Maar we proberen er een soort menselijke samenhang in te brengen. Het eerste geloof was het geloof in helden die voortleven, voorvaderen die in staat zijn om raad te geven en die dus ook nog voortbestaan: in de tijd van de sjamanen ondermeer. Daarna komen we al heel snel terecht in een aantal verschijnselen die dus tot de natuur behoren, maar die om welke reden dan ook taboe zijn. En ook de vereenzelviging met andere wezens die men bewondert, bijvoorbeeld: we zitten in een streek waar hardlopen erg gunstig is, nou, dan kiest men bijvoorbeeld de haas of een antilope of een dergelijk dier, hè: dat is dan de totum, daar kom je verder niet aan, daar wil je goede vrienden mee blijven en eigenlijk geloof je dat je dan harder kunt lopen, want je probeert je behoefte om te zetten in iets wat van buiten af gecompenseerd wordt. Er komt altijd weer een tijd dat een dergelijk geloof dat, zoals ik zeg dus, aan de mens eigen is in bepaalde formules wordt gegooid. Er ontstaan priesters. Waar priesters zijn ontstaat godsdienst. Godsdienst is niets anders dan een personificatie van dingen waar men eigenlijk al in gelooft plus een reeks wetten die aan die geprojecteerde persoonlijkheden worden ontleend. En het eindresultaat is dan dat we met allerhande schuldgevoelens beladen worden, dat we dingen als deugd zien die het helemaal niet zijn, alleen maar omdat wordt gezegd dat een of andere grootmacht buiten ons bereik dat wel in orde zal maken. In een veelgodendom heb je nog het voordeel dat je heen en weer kunt schuiven. Dus als God A niet geeft wat je hebben wilt, nou, dan ga je naar God B. Maar zodra je komt te zitten met een ééngodendom, wordt het veel moeilijker. En dan hebben we dus behoefte aan bewijzen dat die God ons gunstig gezind is. En zolang het ons meevalt, dan zeggen we dus niet: dat hebben we zelf gedaan, dan zeggen we, nee, God heeft m'n werk gezegend. En als het verkeerd gaat, dan zeg je niet tegen jezelf: 'wat een ellende alleen': nee, dan zeg je tegen jezelf: 'waar heb ik toch gezondigd, waar heb ik het aan verdiend'. Dus zowel verdienste als schuld worden in een religieus kader buiten de eigen persoonlijkheid geprojecteerd. En dan komt het ogenblik dat het eigen denken stilstaat, want zou men volgens zijn eigen gevoelens, zijn eigen besef moeten reageren, dan komt men in strijd met de wetten van die goden en je weet niet of ze wel of niet bestaan, maar je neemt het zekere voor het onzekere en zo ontstaan dan zaken die in feite een contradictie in terminis zijn, een tegenspraak dus in formulering: een 'christelijke politieke partij'. Politiek is de kunst van het haalbare, maar ook van het voortdurende compromis. Het christendom is de levensweg die je zelf gaat, maar dan ook compromisloos en zo zou ik meer van die dingen aan kunnen halen. Hoe sterk het bijgeloof is, nou, u hebt allemaal wel gehoord van priesters die wapens zegenen op slagvelden. Het is duidelijk dat God daar absoluut niet bij betrokken kan zijn, hè. Toch doen ze dat, waarom?

Omdat de soldaat aan die zegening een rechtvaardiging ontleend voor datgene wat hij gaat doen. En als je het zo bekijkt wordt dus heel veel van de godsdienst uiteindelijk een vorm van psychologie. En de dingen die niet begrepen zijn, die worden dan weggewerkt in de sfeer van wonderen en mirakelen of ze worden weggewerkt in de sfeer van de magie en de magie is natuurlijk altijd slecht, tenzij die uit de kerk zelf voortkomt. Er zijn mensen die zeggen, ja, waarom zegt u dat? Zijn de kerken dan niet goed? Och, ze zijn niet slechter dan andere instanties. Maar laten we wel begrijpen dat ze ook even onbetrouwbaar zijn als andere instanties. Wat je niet van binnen hebt, dat kan niemand je immers geven en als ze pretenderen dat je het krijgt en in het leven krijg je het niet, dan zeggen ze tegen je: ja, maar dat is je eigen schuld: je had beter moeten bidden of je had minder moeten zondigen of je moet meer vertrouwen of het is Gods wil, daar moet je je bij neerleggen, hè. Dan zijn er wel dames die daar een bijzondere neiging toe hebben, maar je zou toch moeten zeggen: dat is krankzinnig, dat kun je niet doen. En datzelfde hebben we dan ook wanneer we met onze waarnemingen bezig zijn. Wij zien dingen, ja, goed, maar wát zien wij werkelijk? Wij zien een geselecteerd beeld, d.w.z. een groot gedeelte van onze waarneming gaat ofwel naar het onderbewustzijn of wordt eenvoudig verwaarloosd en raakt teloor. We zien nooit het geheel: we zien altijd de deeltjes die voor óns bij elkaar schijnen te passen. Is het u nooit opgevallen dat als het regent in de stad, dat iedereen het heeft over dat rotweer en wanneer ze op vakantie zijn: 'nou, het was toch een prettige vakantie'. De omstandigheden zijn hetzelfde. Dus het kan alleen maar aan de mensen zelf liggen, hè. En ook dat soort dingen moet je inrekenen. Waarnemen, dat is het registreren. De registratie is altijd volledig binnen de begrenzing van de zintuigen. Maar de volledige waarneming wordt altijd geïnterpreteerd waarbij vaak tot 60% van de feitelijke waarneming teloor gaat. En zo ziet u dat althans twee van de onderwerpen waarmee u zo even naar voren kwam toch iets gemeen hebben. De menselijke geest, de menselijke psyche moet ik eigenlijk zeggen, - want de geest, dat zou iets te ver gegrepen zijn -, de menselijke psyche interpreteert en schept voor zichzelf een schijnwereld op het ogenblik dat de werkelijkheid ofwel niet te aanvaarden dan wel niet te verwerken is. Iemand zover commentaar?

❖ *Dat wegvallen van godsbesef, hebben atheïsten een makkelijkere manier van leven?*

Nee, die hebben een net zo moeilijk leven als elk ander. Kijk, de atheïst moet ook voor zichzelf een rationalisatie vinden van wat hij is en wat hij doet. En dan spreekt hij weliswaar niet over God, maar over de wetten die hij als juist beschouwt en die toch eigenlijk voortkomen uit de godsdiensten, want die zijn de grootste wetgevers, sedert dat de tirannen zo'n beetje aan het uitsterven zijn, hè, dan moet hij ook zeggen: ja, en wij moeten vechten voor elkaar, nou ja, of je nou zegt: 'heb uw naaste lief gelijk uzelve' of dat je zegt: 'wij moeten vechten voor elkaar, wij moeten instaan voor de ander', wat is het verschil?

Alleen, als het de atheïst niet lukt, dan zegt die: verrek, waar ben ik fout gegaan? En de gelovige zegt: ach, Gods wil, hè. Dat is het verschil. En dan denk ik dus dat de moeilijkheid ligt in het feit dat een atheïst, wanneer hij eerlijk is en dat zijn ze ook niet allemaal, zelf de aansprakelijkheid op zich moet nemen voor ál wat hij is en ál wat hij doet: ook voor zijn innerlijke waarde: ook voor al datgene wat er in die mens dus gebeurt, zijn innerlijk besef van hogere waarde bijvoorbeeld. De atheïst zal dat waarschijnlijk een beetje wegdrukken, want, eh, ja, je hebt er geen reden voor om er een naam aan te geven, hè, en als het geen naam heeft dan bestaat het niet voor een mens. Dus daar zit hij met moeilijkheden inderdaad, maar de atheïst die zegt: 'ik geloof wel in iets, maar ik weet niet wat het is', is die niet veel eerlijker dan de mensen die u allemaal vertellen wat God wil, terwijl, als u het even nakijkt, het vooral datgene is wat óf in hun voordeel is óf datgene waaraan zij macht ontlene dan wel hetgeen zij zelve juist vinden. Dus je zou kunnen zeggen: de moeilijkheid van de atheïst is dat hij leeft in een wereld die door godsdiensten geregeerd wordt. En dat hij daardoor zo bang is geworden voor zijn eigen innerlijke waarde dat hij die terzijde schuift uit angst dat hij gelovig zou worden.

❖ *Maar bijvoorbeeld zelfs geloof in het communisme is toch ook eigenlijk een richting?*

Ook dat is een rationalisatie. Kijk eens, in het communisme heb je dus een aantal regels. Die regels werken verkeerd uit. Maar als je dat toegeeft geef je toe dat je ongelijk hebt en dat dus ook de stichters van het communisme, Marx, Engels, Lenin, Trotsky enz. ongelijk moeten hebben gehad. Maar waar blijft dan je macht? Waar blijft de rechtvaardiging van wat je gedaan hebt? Dáárom blijf je je vasthouden aan dat principe en dan zeg je: 'dat geloof ik', want ook dit is een geloof. In feite is een deel van het communisme, zeker van het orthodox communisme, niets anders dan een soort plaatsvervangend geloof, waarbij dus i.p.v. God de toekomst staat. Maar voor de rest zijn de verschillen eigenlijk zeer beperkt. Je kunt natuurlijk zeggen: ja, maar de

communisten, wat hebben ze daar gedaan in '28, '29 bijvoorbeeld, hè, al die koelaks, hoeveel mensen zijn er toen niet gedood en weggetransporteerd naar Siberië en zo, nou, dat zal in de tienduizenden gelopen hebben. En waarschijnlijk meer. Maar wat hebben de christenen gedaan: wat hebben ze gedaan met de 'heidenen' die ze aantreffen in Amerika, wat hebben ze gedaan met de 'ongelovigen', de heksen en al die anderen?: heksenvervolging, inquisitie? Wat hebben ze allemaal niet gedaan om hun eigen idee van orde en ordening te kunnen handhaven? Is er zo'n groot verschil tussen? Je kunt niet zeggen: de communisten zijn dit en de anderen zijn dat. De fascisten ook, die hebben ook een hele hoop gekke dingen gedaan. En daarbij gingen ze uit van hun eigen meerwaardigheid, en die moest bevestigd worden. Nou, je eigen grotere waardigheid kun je alleen bevestigen door anderen in feite te onderdrukken. Het is een verschijnsel wat we overal hebben gezien: dat is zo oud als Rome en misschien nog ouder, want Sparta wist er ook wat van, hè. Dus: als je je gaat realiseren hoe die dingen eigenlijk werken, dan kun je zeggen: ach, het communisme op zichzelf is niet slecht: wanneer we het ontdoen van de sociale verplichting en wanneer we het ontdoen van alle nevenverschijnselen van delegeren van macht, beperking van denkvrijheid en wat er allemaal bijhoort: dan is het net zo goed als het christendom. En dat er overal magie is, nou ja, dat weet u ook wel. Neem nou bijvoorbeeld in de oude tijd: Uitbannen van dingen door ze te verbranden, hè, en later: ja, in Roemenië en bepaalde andere landen: o, dat is misschien een vampier, verbranden, hè. En wat deed Hitler toen hij een heleboel boeken tegenkwam waar hij het niet mee eens was?: verbranden, de geest uitbannen. Dat is gewoon een magische handeling. Maar ze zien het niet als zodanig. Ze zien dat als een normaal uitvloeiende van hun manier van leven en een poging om hun eigen angsten of tegenstellingen zo te overwinnen. En als je dat allemaal goed waarneemt, niet alleen maar kijkt met veroordeling of bevestiging, maar gewoon objectief probeert waar te nemen, dan ontdek je dat achter al die dingen nog iets anders ligt en dat kun je dan niet omschrijven. Dat kun je alleen innerlijk beleven en dan geef je er weer een naam aan en of die naam nou de juiste is, dat weten we ook niet. En of de indeling die je geeft juist is, nou, vergeet het maar, want indelingen die mensen maken, zijn nu eenmaal niet toepasselijk in werelden die zoveel meer dimensies omvatten en die zoveel meer niveaus en mogelijkheden omvatten, hè... Dus geloven best, maar geloof dan op basis van wat je zelf bent, wat je innerlijk beleeft en zeg dan: 'dat wat ik niet verklaren kan, daar hecht ik een zeker geloof aan, want het moet er wel zijn, al weet ik niet precies hoe'. En misschien dat je dan ervaringen hebt, waardoor je zegt: 'nou ja, voor mij is dat zo te personifiëren of zo in te delen', maar denk nooit dat het algemeen is, want het komt uit jezelf voort. Als je je waarnemingsvermogen goed gebruikt, dan zie je de meest krankzinnige dingen. Er zijn mensen die zeggen: ja, maar lijkeneters, dat is toch wat verschrikkelijks, hè. Maar wat gebeurt er, bij de consecratie bij de katholieken? 'Hoc est corpus meum', enz. 'Dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed', in het Nederlands vertaald. En volgens het geloof van de katholieken is dat dan het lichaam en het bloed van de Christus. En waarom eten ze dat? Niet alleen ter herdenking, nee. Zij eten dat omdat ze denken dat daardoor Gods genade in hen wakker wordt. Zijn zij dan beter dan een of andere man die zijn vijand verslaat en zijn hart verslindt om zijn moed te erven? Kijk, vergelijk. En u zult zien dat een hele hoop dingen dan wel gestileerd zijn, - en dus veel mensvriendelijker zijn geworden, misschien -, maar dat de drijfveren en de gebruiken eigenlijk door vele eeuwen heen hetzelfde blijven. En dan móet je terugvallen op jezelf. En als je dat doet, ja, dan zoek je het in het begin toch altijd buiten je. Mensen willen van buiten af een bevestiging hebben. Ze geloven niet voldoende in hun eigen kracht om die kracht zelve, voor zichzelf en voor anderen te gebruiken. En dat gebrek aan geloof, dat voert hen dan tot allerlei personificaties e.d. Wanneer je kijkt naar mensen die geestelijke helpers hebben, -ik dacht in dit milieu toch wel een leuk onderwerp -, dan moet je je heel goed realiseren dat, nou, zeg maar drie kwart van die helpers geen reële persoonlijkheden zijn. Het zijn alleen visualisaties en rationalisaties voor het aanboren van bepaalde niveaus van energie of weten. Maar ja, het is gemakkelijker als je daar de geest van maakt, hè. En of dat nou de koningin van Sabe, de heilige Benedictus of Jan Pieterse van de hoek hier, dat maakt ook niet veel uit, als ie het maar kán. Wij plaatsen de wereld buiten ons, een illusoire wereld óm daarmee onze innerlijke wereld te kunnen verklaren. Maar moet je nou een innerlijke wereld verklaren of moet je ze beléven? Waarnemingen zijn altijd beperkt. Als een mens waarneemt dan ziet hij een klein lichtstipje in een oceaan van het onbekende. Want er zijn zoveel dingen waar je niets van weet, wat je niet kúnt verklaren. En dan zegt de mens: 'ja, ik moet er een verklaring voor hebben' en om dat te kunnen bereiken, verklaart hij dat ene lichtstipje wat ik zie, 'dat is de enige werkelijkheid', nee, dat is niet waar. En hij neemt daarnaast andere delen van die werkelijkheid waar, maar op een ander minder zintuiglijk niveau. Dan moet hij toch niet zeggen: dus dit is echt en dat is niet echt.

Dan moet hij zeggen: dit is schijnbaar algemeen juist en dit is persoonlijk juist, maar de juistheid van beiden bepaalt wat ik ben, wat ik kan, wat ik doe. En daarmee zitten we dan ook weer in de moeilijkheid van de persoonlijkheids crisis, die op het ogenblik heeft veel mensen doormaken, heel veel naties ook. Hoe kan ik een vorm vinden van leven, die overeenstemt met wat ik doe, mijn waarnemingen door alle feiten eigenlijk zou moeten zijn zonder daarbij gelijktijdig te verliezen wat ik als een innerlijke gevoelswereld beleef en wat ik dus ergens geïnstitutionaliseerd heb of in ieder geval gepersonifieerd in een rationalisatie. En daar zitten we dan bij het probleem Rusland. Ja, u had gedacht dat ik er niks over zou zeggen, nou het komt toch hoor. Wanneer u naar Rusland kijkt dan zijn er een paar feiten die aan de meeste mensen ontgaan. In de eerste plaats: Democratie heeft in Rusland nooit bestaan. Van deze mensen te vragen dat ze democraten te worden, is dus gewoon hen bekeren tot een ander geloof zonder dat hun praktijk daarom veel zal veranderen. Ze zijn altijd ergens imperialisten geweest. Dat gaat al terug tot de vroegste tsaren die gebied veroverden op de tartaren enz. Dat zien we in de oorlog van 1870 wanneer ze eens eventjes proberen om eigenlijk Azië voor een deel in hun greep te krijgen. Dat ze nou toevallig verslagen worden, nou ja, dat is weer wat anders, maar ze hebben het geprobeerd. De oorlog die ze zijn ingegaan in 1914, dat was ook een oorlog die er uiteindelijk op uit was om zich bepaalde rechten en als het mogelijk was, gebieden te veroveren. En wat dat betreft, Raspoetin de monnik heeft toen die oorlog nog geen drie maanden aan de gang was tegen de tsaar gezegd: 'Als u deze oorlog doorzet, is het uw eigen dood en de dood van Rusland zoals wij het kennen'. Nou ja, kort daarop werd hij zelf vermoord, dus wie maakt zich daar druk over, nietwaar? Dergelijke stemmen kun je toch niet hebben die zeggen dat de hoge heren het niet weten. Dit Rusland heeft nu een hele tijd geleefd onder een regime dat, nou ja, voor westelijke begrippen slavernij nabij komt. Maar hoe hebben ze vroeger geleefd? Hoeveel van hen waren in feite lijfeigenen? Hoe klein was de middenstand inclusief een deel van de intelligentia die dan bewegingsvrijheid had. En wat was hun invloed op het geheel? Praktisch nil. Dat hoorde bij een adel. En nu kunt u wel zeggen, nou ja goed eh, de revolutie heeft dat veranderd, ja, er is een nieuwe adel ontstaan, de bureaucratische adel, de technocratische adel, maar die hadden ook hun kastelen, alleen heten ze dan datsjas. Zelfs Gorbatsjov die woont in een heerlijk kasteeltje wat hij zich even heeft laten bouwen, nou ja, dat heeft ook wel ettelijke miljoenen gekost hoor. Hè, dat was een van de eerste dingen die hij deed toen hij aan de macht kwam. Zoals vroeger een bojaar ook zei: o, ik heb land en moet ik er eerst een vesting op zetten al was het maar een palissade met een paar hutten erin, maar hij móest zijn vesting hebben. En dat zie je bij al die anderen ook. Dus voor de meerderheid van het Russische volk is het begrip dat je zélf mee moet praten, zelf moet bestemmen, voor jezelf op moeten komen, eigenlijk iets vreemds. En wanneer je dan niet weet waar je naar toe moet, wat doe je dan? Net als vroeger: dan zoek je naar een bojaar die je beschermt. Dus als er iemand is en die roept uit: 'Onze staat moet zelfstandig zijn', dan staan ze allemaal achter hem te juichen. Niet omdat die staat je interesseert, maar er moet toch iemand zijn die je zegt wat je moet doen. En er zijn heel, heel wat heren die denken: ach, als ik nou gauw uit de communistische partij treedt, en ik begin een nationalistisch geheel te vormen, dan zit ik morgen nog beter dan ik gisteren heb gezeten. En u kent de Russische geest wat dat betreft, hè, die gaat dan zeer overmoedig te werk en zegt: en als het niet zo gaat, nou ja, dan lig ik maar onder de groene zoden. En als het ook niet onder de groene zoden kan, dan stoken ze me mijnentwege op, hè, maar ik zal het proberen, want het is mijn recht meer te zijn dan een ander. Dat is de strijd van de orthodoxie met de néiging tot grotere vrijheid op het ogenblik. Maar dat is ook de strijd van het hele Rusland om een samenhang te vinden waarin men tóch samen kan werken, waarin men toch een zekere eenheid kan bewaren. En dat kun je dan politiek wel afspreken, maar de bojaren waren nou ook niet bepaald bekend om de wijze waarop ze hun woord gestand deden, vergeet u dat niet. En dat houdt in dat het probleem van Rusland is dat het nu zijn geloof in het socialisme eigenlijk voor een groot gedeelte moet afzweren - wat het niet kan - zodat het nu begint met een democratie die zo socialistisch is dat het bijna communistisch zou zijn als je het niet anders genoemd had. En daar komt het dan uiteindelijk op neer. Er zal natuurlijk een nieuwe middenstand gaan ontstaan. Degenen die initiatief hebben om voor zichzelf te zorgen, die kunnen aardig welvarend worden, maar als ze te welvarend worden, zoals eens de joden in sommige streken, dan komen er toch pogroms... En dat kun je toch niet toelaten, dat je gelijken je meerderen worden: dat kan alleen als ze al boven je staan. En ik denk dat dat het grote probleem is waar Rusland mee te maken heeft. Het betekent doodgewoon dat het niet mogelijk is om dit land via nieuwe technieken een eindje omhoog te helpen, punt twee, dat de eisen van de massa anders zijn dan men veronderstelt: Ze vragen geen vrijheid, ze vragen een volle buik en tijd om daarvan uit te rusten. En als ze dat niet krijgen, dan blijven ze opstandig en dan zoeken ze nieuwe leiders. En ten laatste, ja, als er een beroep wordt gedaan op

het sentiment in Rusland, dan is het antwoord over het algemeen heel wat loyaler en heel wat omvangrijker dan wanneer je een beroep doet op de rede. En dat is ook te begrijpen: die mensen hebben nooit enige rede gehad om hun redelijkheid te ontwikkelen. Ze zijn a.h.w. opgevoed tot een gedisciplineerde onredelijkheid en nu wordt er ineens van hen verwacht dat ze rede zullen vertonen... En als het dan allemaal niet gaat, nou ja: we weten nou nog niet wie de beste bojaar is, laten we maar naar de kerk gaan... En dan roept het christendom: Zie je, wij zijn niet dood. Nee, jullie zijn het lapmiddel tegen een lek. Jullie zijn de huidplaat die er tijdelijk op wordt geslagen, omdat het schip anders helemaal zinkt. Maar ja, zeg dat maar eens tegen al die popen, hè.

Mensen die overigens geleerd hebben voor het merendeel wat werken is. En dat was vroeger in de priesterlijke stand wel eens anders.

- ❖ *U heeft in een heleboel opzichten gelijk, maar aan een kant vergeet u, omdat het aan uw kant niet voorkomt en dat is op het ogenblik de macht van de media, die ook uitgebreid in Rusland nu doordringt (- Ja). En de macht van de nieuwe tijd, de nieuwe trillingen die er nu zijn, waardoor er niet zo erg veel mogelijkheden tot onderdrukking meer zijn. Ze proberen het wel, maar het volk is ook nu in opstand gekomen. Men pikt het niet meer, maar ik ben het met u eens dat ze iets heel nieuws moeten leren (- Juist).*

- ❖ *Dat is waar, dat is absoluut waar...*

En dat ze altijd zullen zoeken om houvast te vinden in de oude gewoonten en gebruiken, dat zult u zeker wanneer u de plattelandsmensen van Rusland kent - en ik neem aan dat u dan toch wel enig inzicht daarin zult hebben -, dan zult u mij toe moeten geven dat ze ergens een mate van orthodoxie hebben, ook wanneer ze denken dat het hun belang is om tijdelijk zeer vrijgevochten en democratisch te zijn. Verder de macht van de media: de macht van de media wordt altijd bepaald door de regerende klik of je het nou toegeeft of niet. De media zijn wel vrij, maar beperkt. Ze worden gehandhaafd, omdat ze een machtsfactor kunnen zijn vooral in de grote steden. Op het platteland is nog ongeveer 25% analfabetisme, dus daar zouden alleen radio en TV misschien invloed kunnen uitoefenen.

- ❖ *En die worden uitgebreid door het westen gebruikt.*

Ja, maar door hoeveel mensen worden ze ontvangen?

- ❖ *Dat schijnt in heel Rusland ontvangen te zijn.*

Het schijnt in heel Rusland ontvangen te zijn. Ja, ja.

- ❖ *En ik denk dat ze wel, omdat het ook het belang van het westen is, dat er wel speciale satellieten boven Rusland komen te hangen.*

U denkt veel, u gelooft dus.

- ❖ *Nou, het ligt voor de hand.*

Neemt u onpartijdig waar? Ik betwijfel het.

- ❖ *We hebben dus gehoord van de mensen die nu in Rusland alles wisten via de buitenlandse zenders.*

Dat is waar, maar dit betreft en laten we dat niet vergeten, een zeer beperkt aantal mensen, waarbij de mogelijkheid om dus vlugschriften e.d. uit te geven eveneens zeer beperkt was en eigenlijk het de mond op mond reclame was, waardoor de gevoelens zijn opgezweept. En als er dan eenmaal wat gebeurt gaan ze kijken en dan doen ze mee, waarbij die oude massaliteit die altijd in het voordeel van de tsaren en de bojaren en ook van de communistische leiders heeft gewerkt, nu dus kennelijk tégen hen inwerkt. Als u zegt: dat is een uitwerking van de nieuwe trilling, ja, dan ben ik het wel met u eens. Maar of we die nieuwe trillingen nu de kracht moeten toekennen, waardoor ze zo'n heel volk - en het is een groot volk - zo een twee drie kunnen omturnen dat ze plotseling hun hersens gaan gebruiken, dat ze hun belangen gaan zien, niet meer in een beperkte skala van de eigen omgeving, maar in een totaliteit of zelfs een mondiaal verband, betwijfel ik voorlopig. En ik denk dat we daar toch weer terugkomen bij ons eerste punt, bij het geloof. Het westen wil zo graag gelóven, dat de Russische vijand nu eindelijk verandert in de Russische vriend, vergis u niet. Geloof dat is een wensdroom, maar de wensdroom heeft pas zin als daar werkelijke feiten mee bewerkstelligd kunnen worden. En kunnen die bewerkstelligd worden in een wereld die zo verdeeld is als de uwe op het ogenblik? Waarin iedereen druk bezig is met zijn eigen belangen en ondertussen het inkomen van uw achterkleinkinderen alvast wordt uitgegeven aan allerhande irreële grillen en verwachtingen van mensen, die nooit waar zullen

worden. Realiseer wat er gaande is. Neem waar. Uw geloof dat is uw innerlijke kracht en uw innerlijke stem. Wat die u zegt is voor ú waar en dient úw handelen te bepalen, niet dat van anderen. De wereld is geen wereld waarin de magie plotseling over zal nemen van de wetenschap. Maar het is wel zo dat de wetenschap een groot gedeelte van haar pseudo-magische karakter aan het verliezen is doordat ze eindelijk in haar waarnemingen en verklaringen ook bepaalde filosofische factoren als steeds belangrijker accepteert: waarbij dus de waarneming in hoger en meer omvattend verband wordt geplaatst en niet meer blijft beperkt tot een in feite eng specialisme dat alles op zichzelf betreft en slechts vanuit zichzelf en eigen kennis probeert uit te leggen. En ik denk dat dat met alle geloof zo is. En dan kun je wel zeggen, mensen neem waar, ja goed, néémt u maar waar. Als u goed kijkt dan zult u zien, dat deze regering dus allerhande beloften heeft gedaan die ze niet waar heeft kunnen of willen maken. U zult ook zien dat bepaalde tendensen die niets te maken hebben met deze regering op het ogenblik dermate dominant optreden dat je aan moet nemen dat er een derde factor is. De politici zelf zouden niet zonder meer tot dergelijke dingen zijn gekomen. Er moet dus een drijfveer achter zitten. Dat zal waarschijnlijk de permanente drijfveer zijn, omdat het een poging is hetzelfde tot stand te brengen, waar men op het ogenblik al veertig jaar mee bezig is. We moeten aannemen dat deze uit een ambtelijke pen vloeit. Niet uit een politieke. En we moeten verder aannemen, dat de politici dan de op zichzelf misschien nog redelijke voorstellen altijd misvormen, omdat voor hen belangrijk is dat ze een zetel hebben dan dat ze uiteindelijk gelijk hebben of dat ze hun woord kunnen houden. En dan kunt u geloven., er zijn mensen die geloven in Lubbers. Nou ja, het is nog niet zo dat ze op het binnenhof liggen: 'heilige Lubbers bid voor ons', maar het scheelt niet veel: 'heilige Lubbers los onze problemen op', want Lubbers kan het ook niet. Want Lubbers is een politicus en Lubbers heeft er helemaal niets op tegen om nou eindelijk - nu het zó'n chaos is geworden - weg te gaan, gelooft u mij: dat is niet de held die alles door kan zetten en zal zetten. En al die anderen met hun grote monden die kunnen het evenmin. Kijk naar wat er gebeurd is in de laatste tijd. Neem waar. Probeer het niet goed te praten, probeer het niet af te keuren, neem waar. Waarneming is registratie van feiten zover ze voor jou kenbaar zijn. En als je dan die feiten hebt geconstateerd, dan ontstaat er een mening. Die mening is niet noodzakelijkerwijze juist. Zij ligt al op het vlak van het geloof. Wanneer u dan ontdekt dat deze mening u een stimulans is om bepaalde dingen beter te doen, dan is het heel verstandig om volgens die mening verder te gaan, niet omdat ze onaantastbaar is, maar omdat ze resultáten geeft. En dat is met een geloof ook. Kijk, als ik geloof in God en ik merk niets van God, waarom zou ik me dan druk maken? Niet dat God nou direct allerhande gunsten moet uitdelen, maar, kijk, 'onze God is een toornige God', maar hij heeft wel de concentratiekampen toegelaten. Was hij toen zo boos dat hij de andere kant uitkeek? Neem me niet kwalijk, ik vraag het maar.. 'Onze God is een liefdevolle God'. Nou zeg, laat hij dan toe dat er zoveel mensen verhongeren op het ogenblik? En dat er overall natuurrampen gebeuren? Is dat zijn liefde? 'Ja, maar Gods liefde mogen wij niet betwijfelen'. Waarom niet? Mag ik dan niet met mijn eigen waarneming, met mijn eigen conclusie zeggen: God betekent dit of dat voor mij. En dan wil ik aannemen dat die God er is. God is een naam voor het onbekende of je hem nu predikt als de vader of als Allah of als iets anders: dat zijn allemaal dingen die doen niet terzake. Het is niet de naam waar het om gaat. Het is de kracht en als we die kracht ervaren hoe dan ook, dan is die kracht voor ons een realiteit. En dan moeten we dit integreren in onze eigen wezen: dan moeten we zelf a.h.w. leren om die kracht -ook als ze voor anderen misschien zo niet bestaat -, te benaderen, te begrijpen, te doorleven, te doorvoelen en van daaruit de mogelijkheid te vinden om ook in de eigen wereld - of dat nou een geestelijke is of een stoffelijke, iets te zijn en iets te doen. En dat is nou de grote moeilijkheid. Geloof, ik kan ook zeggen: 'Vrienden, geloof. Wij hebben de juiste uitleg van het woord', ja, als je het zelf uitlegt heb je altijd gelijk, nietwaar? 'En wij weten wat er is'. Ik heb medelijden met die mensen, die zeggen: 'ja, er zijn honderdvierenveertig duizend uitverkoreren' en dat ze dan met drie miljoen in alle vroomheid samenkomen en zichzelf offers op leggen, zonder te vragen, kunnen er soms eerst lootjes getrokken worden voor wie het de moeite waard zal zijn... Het mag natuurlijk niet gezegd worden, ik weet het wel, maar is het niet net zo dwaas als het geloof dat óns land recht heeft op.., hè. Neem Nederland. Ik zou het de vingerstaat willen noemen. Hè, vroeger den Uyl, nu ten Broek, van den Broek, hè, en die staan er allemaal met vingertjes. 'Zo moet het: dat moet je doen, dat is verkeerd', maar wat doen ze zelf? Ze zijn zo druk vingers naar het buitenland op te steken dat het bijna zelf alles in het honderd loopt. Het is net als een dirigent die probeert een jazzorkest in de verte mee te dirigeren is, terwijl hij bezig is met een een of andere sonate of een stukje van Bach of zoiets. Gegarandeerd dat het allebei in de soep loopt alleen de jazzmusici kijken niet naar hem, dus die spelen door. Dat is toch onzin. Realiseer je dat allemaal, realiseer de mentaliteit van een volk, niet als iets wat het onderscheidt of beter of slechter maakt, maar

doodgewoon als een soort gebruik waarin de mensen zijn opgevoed. En als je dát gaat begrijpen, dan zul je ontdekken dat mensen eigenlijk overal gelijk zijn, maar dat ze allemaal hun waarnemingen op hun éigen manier plegen te vervalsen, omdat ze bang zijn voor één ding: dat ze minder gelijk zouden hebben dan een ander. En dan zullen we ontdekken dat ze allemaal hun geloof luidkeels verkondigen en anderen proberen eraan te onderwerpen. Maar is het omdat God in ze leeft en in ze spreekt? Welnee. Het is omdat ze daar dan de macht aan ontlenden van: 'ik heb gelijk en jij niet'. En zolang het om het gelijk hebben gaat, beste vrienden, dan ontstaat overal een chaos. Op het ogenblik bestaat die religieus. Ze bestaat in alle wáarnemingen van de wereld, die worden ook allemaal weggeïnterpreteerd: ook door de media tussen twee haakjes. En daarnaast zitten we dan met een God die we niet kennen, krachten en werelden waar je als mens weinig of niets van weet en die je dús maar opzij schuift, want 'als zoveel ánderen zeggen dat het anders moet zijn, zullen ze wel gelijk hebben'. Democratie is de lemmingdrang van de mens....Begrepen? Commentaar? Ja, vooral die laatste uitspraak, dan zou u toch onmiddellijk op de achterpoten moeten staan, hè.

❖ *Hoe kan je daar toch uiteindelijk het beste zelf mee omgaan, hoe kun je het beste terugvallen op toch een soort innerlijke zekerheid?*

Een innerlijke zekerheid is een zekerheid die je alleen kunt beléven, je kunt ze niet omschrijven, onthoud dat eerst. Wanneer u die zekerheid ervaart, zal ze een vorm van emotie zijn, vaak een vorm een absolute wereldvervreemding en rust zelfs. Aanvaard die toestand in uzelf, niet als iets wat werken moet, wanneer u het zodadelijk kwijt bent, maar als iets wat voortdurend bij u is, maak het gewoon deel van uw dagelijks bestaan. Laat uw waarnemingen in dit kader al uw handelingen, daden en voornemens bepalen. Uw maakt uzelf onkwetsbaar a.h.w. voor vele geestelijke invloeden die niet bij u passen en gelijktijdig bereikt u het vermogen om meer integer, meer persoonlijk aanvaardbaar, te leven. U zult minder neiging hebben om uw eigen persoonlijkheid afhankelijk te maken van iets anders, of het nou een ideaal is, of een medemens of iets anders. Als die ínnerlijke kracht voor u het meest bestemmend is, dan zult u ontdekken dat dáárin een vermogen en mogelijkheid ligt om steeds objectief waar te nemen en de waarneming niet te interpreteren volgens een bepaald verlangen of ideaalbeeld, maar ze te constateren en op grond daarvan uw innerlijke kracht in het waargenomene werkzaam te maken door wat u zelf bent en blijft. Is dat voldoende?

❖ *Ja, dat bereiken, is dat een kwestie van instelling?*

Het is gewoon in de eerste plaats leren luisteren naar je eigen innerlijk. Ik zeg niet: 'ik luister naar God of ik ga naar een hoge sfeer toe', doen veel mensen, maar dan zoek je het eigenlijk toch nog buiten jezelf. Als u al een benoeming nodig heeft, zeg: 'ik ben deel van de kosmos, de kosmos is de belichaming Gods, dus ik ben een deel van God en in mij spreekt God', als u het zo wilt zeggen. Probeer dit te beleven, niet als iets wat buiten u ligt, maar als iets wat deel is van uzelf. Probeer dat elke keer weer. U zult gestoord worden door allerhande gedachtetjes misschien en u zult al heel gauw grijpen naar allerhande rituelen en rituelen om het in stand te houden. Allemaal niet erg, maar wat u eenmaal hebt dat is niet iets wat weer weggaat, het moet voor uw besef een deel van uzelf zijn. En dan leert u begrijpen dat u niet zo nu en dan in deze of gene hogere sfeer vertoeft, maar dat die sfeer altijd deel is van uzelf en dat u er dus altijd een beroep op kunt doen wanneer het noodzakelijk is. Dan heeft u veel minder de neiging om uw waarneming te vervalsen en u hebt ook veel minder de geneigdheid om uw geloof als een norm op te leggen aan alle anderen.

❖ *Zijn de leringen van Krishnamurti hiermee verbonden?*

Tot op zekere hoogte, ja. Krishnamurti heeft altijd gezegd: 'Zoek de rust in jezelf, vraag u niet af wat er komt na de dood of wat er voor de dood is geweest, maar leef'. En ik denk dat je in zekere zin hier dus een gebruiksaanwijzing kunt zien die volledig past bij hetgeen ik u zojuist heb voorgoedhouden. Verder nog vragen of commentaar?

❖ *Waarom gelooft men eigenlijk, waaróm, waarom nemen mensen een geloof aan? Is het een begeerte?*

Eh, het is een mengsel van begeerte en angst. Angst voor het onbekende. Het geloof zegt dat die angst voor een deel overbodig kan worden gemaakt. En begeerte, méér zín, meer kunnen, meer ontvangen dan de anderen en als het geloof zegt dat we dat krijgen, zelfs al is het geestelijk en pas in een hiernamaals, dan vliegen we er toch maar op af, want je kan nooit weten, hè... Het is net zoiets als investeren bij een bank die je 20% rente belooft en dan aannemen dat ze nog niet failliet zal gaan voordat jij kapitaal terugkrijgt. Begrijpt u wat ik bedoel?

Ja, ik begrijp het, zeker.

❖ *Wat u net zei, dat zoeken naar een innerlijke kracht, mogelijkheden, zijn, die emoties die dan soms opkomen een bevestiging dat je op de goede weg zit?*

Eh, nee. Emoties zijn de reacties die uit gewoontepatronen ontstaan en dat moeten we altijd voor ogen houden. Uw emotionaliteit is niet iets wat geestelijk, maar iets wat grotendeels lichamenlijk bepaald wordt. De emoties echter die positief zijn geven aan dat ik voor mijzelf positief aan het werk ben. Het zegt niets over de procedure die ik volg, het zegt zelfs niets over de kracht die ik wezenlijk bereik, het zegt alleen iets over de relatie tussen de kracht en mijzelf die als te vreedstellend of als angstwekkend wordt geregistreerd.

❖ *Het zegt zelfs niets over goed en kwaad, angst..*

Goed en kwaad, links en rechts. Dat is toch zo oud als ik weet niet wat, dat gezegde. Kijk, 'goed' is datgene wat vandaag door de menigte als aanvaardbaar en juist wordt beschouwd. En 'kwaad' is datgene wat door diezelfde menigte op dit ogenblik als verwerpelijk wordt beschouwd. En morgen dan draaien we de normen om en alles wat nu vandaag verworpen werd, dat is morgen heilig, terwijl alles wat vandaag heilig was, zondig wordt. Dat is iets waar je regelmatig in de historie mee wordt geconfronteerd. Goed en kwaad bestaan alleen t.a.v. onszelf. Maar als u op aarde leeft dan bent u geconditioneerd. U heeft voorgaande ervaringen, en al die dingen tezamen bepalen wat voor ú in persoonlijke relatie júist of onjúist is. De onjuistheid wordt dan door u als kwaad of roept op wat u als kwaad beschouwt. Alles wat bevestigt wat u bent en waarmaakt wat u bent, wordt ervaren als goed of misschien zelfs als een zegening die ons gegeven wordt.

❖ *Wilt u, gezien de tijd, er een slot aan maken?*

Nou, ik geloof niet dat we sloten nodig hebben in een modérne maatschappij: nou ja, misschien wel ook, maar wat doet een slot, als de ramen erin zitten, nietwaar. Dus laten we het zo zeggen, vrienden: ik heb geprobeerd om de drie onderwerpjes samen te voegen en er toch een begrijpelijk verhaal uit te maken, waarbij niets tekort is geschoten. Als u even nadenkt of naluistert, dan zult u weten wat volgens mij geloof is, wat volgens mij waarnemen zou moeten zijn en wat het veelal is en ten laatste kunt u er zelfs uit opmaken wat ik voor Rusland verwacht: een toenemende reeks van conflicten en niet een plotselinge bekering tot het kapitalisme. Het kapitalisme is iets waartoe je je slechts bekeert wanneer je zoveel hebt dat je de rest als vulgus voor je uit kunt schuiven. En mag ik het daarbij laten. Ik dank u voor uw aandacht. Ik wens u verder een aangename en goede avond toe.

VRAGENGEDEELTE

Zo, goedenavond vrienden. We gaan proberen uw vragen te beantwoorden voorzover ze niet persoonlijk zijn. Schriftelijke vragen gaan voor. Mag ik de eerste vraag.

❖ *Heeft de geest nog bijgedragen tot het mislukken van de staatsgreep in Rusland, hetzij actief personen uitgeschakeld, hetzij enkele hervormers geïnspireerd en extra beschermd?*

Nee, ze hebben er alleen een beetje een rem op gezet, de besluitvaardigheid afgeremd en dat was genoeg.

❖ *Had Gorbatsjov echt niet door dat de coupeleden onbetrouwbaar waren of dacht hij ze via gunsten voor zich en zijn beleid te winnen?*

Het is niet aan mij om een oordeel te vellen over het karakter van een bepaalde persoon, maar ik vermoed dat hij wel geweten heeft dat de coupe zou komen. Hij heeft gedacht, lukt hij, dan zit ik goed in het zadel en lukt hij niet dan ben ik onschuldig, dus dan heb ik toch mijn zetel nog.

❖ *Ziet de geest het uiteenvallen van de Sovjet Unie in soevereine staten als een gunstige ontwikkeling en zijn ze wel onafhankelijk genoeg, economisch ook: welke voordelen en welke nadelen ziet u?*

Tja, ja, ik wou dat ik Hilterman te pakken kon krijgen (gelach). Nou, om het heel eenvoudig te zeggen: voor Europa zal het een verwarrende tijd worden, maar gelijktijdig betekent het dat uiteindelijk de defensie-uitgaven meer omlaag kunnen dan, tot nog toe politiek haalbaar was. Wat Rusland zelf betreft betekent het dat er heel wat politiek geschermtsel is en dat er uiteindelijk wel handelsrelaties tussen de verschillende staten ontstaan met vaste regels, maar dat deze toch anders liggen dan tot nu toe het geval is geweest en vooral de superioriteit van Moskou en Rusland zal op den duur daar sterk onder lijden. Dat er werkelijk grote oorlogen komen veronderstel ik niet, ofschoon er nog wel enkele coupes gepleegd zullen worden neem ik aan. Ik geloof echter wel dat we Rusland minstens 20 jaar de tijd moeten geven voordat het zich

voldoende gestabiliseerd heeft om als Unie van staten weer belangrijk te zijn voor het geheel van de wereld. Voldoende?

- ❖ *Was het 500-dagen plan van Sjatalin om de economie snel te hervormen een goed plan en waarom wees Gorbatsjov na aanvankelijk enthousiasme dat af? Zou het alsnog een oplossing zijn?*

Nou, het is geen oplossing. Het is hetzelfde als een 5-jaren plan, hè: binnen 5 jaar is alles in orde en als het niet zo is, beginnen we aan het volgende 5-jaren plan. En de niet realiseerbaarheid daarvan heeft dus uiteindelijk gevoerd tot de verwerping ervan. Er was namelijk daarbij geen rekening gehouden met de politieke structuur, de repercussies die dit ook in de toen nog machtige CPN, eh, pardon, CP, zou oproepen en als resultaat zou dus waarschijnlijk een burgeroorlog binnen de kortste keren ontbrand zijn in Rusland. En dat men het plan dus heeft verworpen lijkt mij heel juist. Men moet zich goed realiseren dat de hele economie zeer ouderwets in elkaar steekt en dat je daar met moderne economische benaderingen uiteindelijk nooit resultaat kunt krijgen voordat het productieapparaat en de productiementaliteit voldoende veranderd zijn.

- ❖ *Worden de vernieuwingen in Rusland daar ook door de geest via trancemediums als dit bevorderd en worden ook de hier gehouden leringen over de sferen, reïncarnatie, aquarius, interstellair verkeer etc. daar ook doorgegeven?*

Er zijn altijd kringen geweest en die zijn er nu nog. Ze zijn echter niet van een zodanige invloed dat de geest op deze wijze grote veranderingen kan veroorzaken. Dat ligt in de gehele karakteristiek van de samenleving en wij kunnen nu eenmaal niet ingeroeste gewoonten veranderen alleen door mooie lezingen.

- ❖ *In de psychiatrische ziekenhuizen komen nogal eens patiënten terecht met een ernstige psychose, die ook nog agressief zijn. In sommige afdelingen - de goede klinieken niet te na gesproken - worden de psychiaters ten einde raad dan zelf agressief. Ze wijken dan af van de kalmerende middelen (de zogenaamde neuroleptica) door de patiënt te sederen met een overdosis aan Beta-blokkers. Het para-sympatisch zenuwstelsel wordt dan in korte tijd enorm overbelast. Het eindproduct wordt binnen enkele dagen na deze behandeling een echte patiënt die geen energie meer heeft, nog net kan ademen en nu wel makkelijk hanteerbaar is. Later blijkt echter dat dergelijke patiënten in het dagelijks leven vrij snel overbelast raken, terwijl hun lichaam veel minder goed waarschuwt tegen te hoge belasting. Kan de bovenstaande behandeling nadelige gevolgen hebben voor de werking van de hypothalamus, de coördinatie van ons zenuwstelsel en is eventuele schade dan nog te herstellen, b.v. door een aangepast leven op een laag pitje?*

Ja, dat laatste is ongetwijfeld mogelijk en het ligt natuurlijk aan de veerkracht van de patiënt en de verdere omstandigheden in hoeverre dat kan voeren tot benadering van normaal. Maar het geheel van de interne secreties wordt daardoor dus aanmerkelijk gestoord: endocriene reacties zijn niet meer perfect, ze zijn eenzijdig. Het energieverlies kan heel vaak voortkomen uit een gedeeltelijke blokkering van de hersenlobben. Dan treedt ook een soort gevoelsarmoede op. Voldoende?

- ❖ *Is de egyptische ankh van massief metaal en zo ja, van welk en zo nee, waarmee is deze opgevuld?*

Ja, nou heeft u mij voor een raadsel gezet. Er bestaat niet 'de' egyptische ankh. De ankh zoals de egyptenaren hanteren, is een teken dat het leven plus de eeuwigheid weergeeft en als zodanig de sleutel wordt genoemd naar het land der zaligen. Ze werd heel vaak gegoten van metaal, hetzij koper, hetzij goud, in enkele gevallen ook van zilver. Later werden daarop nog wel versieringen aangebracht. In de latere periode zien we zelfs dat ze hol worden gegoten, dus dat men gietvormen gebruikt daarvoor, dus met vulling.

- ❖ *Wat was die vulling?*

Die vulling was dus een mengsel van was of teer en zand en die werd er dan later weer uitgehaald, dus hij was gewoon hol. Dan zijn er verschillende kleinere ankhs die voor bepaalde doeleinden werden gemaakt, soms genezende, soms magische en daar bestond de vulling over het algemeen uit de stoffen die bij het geval pasten. Je zou dus kunnen zeggen de ankh die dan meestal van half edelmetaal was gemaakt, vaak een legering van wat goud en koper, werd dan bijvoorbeeld gevuld met een mengsel van kruiden en nog niet verwerkte metaalstoffen en dan

werd ze weer dichtgemaakt en dan was hij dus iets verder en dan ging er, naar men zei, een genezende werking van uit. Meer weet ik er ook niet van.

❖ *Zit in de top van de Pyramide van Cheops een ankh ingebouwd van steen of een metaal?*

Ik kan u daar geen uitsluitsel over geven, het behoort niet tot mijn specialisme. Maar zover mij bekend is er wel een ankh íngehouwen in een van de stenen, ongeveer zeven lagen boven de zogenaamde koningskamer. Maar het is mij niet bekend dat er een metalen ankh of een stenen ankh is ingemetseld.

❖ *Kunt u wat zeggen over zwangerschap, de relatie van moeder en nieuwe entiteit?*

Tja, ik heb het zelf niet meegemaakt in mijn laatste paar levens, dus wel diep graven zeg. Wanneer een reïncarnatie plaats vindt, is dat over het algemeen op een gelijkheid van instelling, een zekere sfeer dus waardoor de geest de vrucht aanvaardt, en omgekeerd. Wanneer eenmaal de binding steeds intenser wordt, gaat de geest meelevén vooral in het gevoelsleven van de moeder. De rationele termen worden over het algemeen niet of niet voldoende vertaald, enkele gevallen uitgezonderd. De moeder ervaart dan het kind soms als een onrustbrengende, maar heel vaak ook als een rustbrengende faktor. Hierdoor ontstaat een binding, een genegenheidsbinding zeg maar, die na ongeveer 5 maanden groter begint te worden en dan wordt het levensritme van de vrucht, wordt medebepaald voor bepaalde ritmen in het leven van de moeder. Vanaf dat ogenblik ontstaat ofwel zeer sterke aversie ofwel een zeer sterke binding. Voldoende?

❖ *In hoeverre is het kind ook een volwassen entiteit bijvoorbeeld 's nachts in de uittreding?*

Nou, dat zal bij het kind niet zo snel gebeuren, behalve in de eerste vijf, zes maanden van het bestaan. Dan hebben we namelijk te maken met een lichamenlijk adaptieproces, waarbij nog het geheel van de vroegere herinneringen, die toch ten dele door de geboorte al zal zijn verdreven, nog een rol kan spelen bij de gedaante die men aanneemt en de werelden waarmee men contact aanneemt. Dus dan is het kind misschien wat meer volwassen, althans in vorm, anders dan het lichamenlijk bezit. Maar wanneer het kind eenmaal over die periode heen is, dan ontstaat een zo intense binding met de wereld dat eigenlijk geen gestalte wordt aangenomen, maar het ik wordt beleefd als kern van elke wereld die men beleefd. Ongeveer op het derde levensjaar verandert dat weer en dan komt er dus een functiebepaling van het ik bij en hierdoor wordt dan weer de vorm tijdens uittreding bepaald. Voldoende?

❖ *Hoe kun je het best opvoeden?*

Laat u door uw kinderen opvoeden (gelach). Ja, ik wou nog iets zeggen. Ik wou alleen dit zeggen: begrijp dat het kind een volledig zelfstandige entiteit is en dat dus de opvoeding het scheppen is van een compromisrelatie tussen het kind en de volwassene, zonder dat het kind aan de volwassen norm gebonden mag worden of omgekeerd, de volwassene zich moet verlagen tot een kinderlijke norm die hij toch niet meer werkelijk waar kan maken. Dat had ik er nog bij willen voegen.

❖ *Hoe is het spirituele proces van zwangerschap - ook tussen man en vrouw?*

Onmogelijk te omschrijven, omdat dat per geval anders ligt. Maar over het algemeen zal bij een goede relatie tussen man en vrouw een sterk beschermerinstinct ontstaan voor de man, waarbij dus de fasen van de zwangerschap worden meebeleefd en ook de man eigenlijk wel in het kraambed zou moeten. Voldoende?

❖ *Als je je bewust bent als ouders van spirituele waarden kun je dan ook bewust een kind naar je toetrekken?*

Nee, het blijft altijd een grabbelton. Maar uw spirituele waarden zijn dan wel bepalend voor datgene wat er op afkomt, hè. Dus er is altijd een voorkeur voor uw eigen uitstraling en voornamelijk de uitstraling die bestaat tussen het ontstaan van de zwangerschap dus en ongeveer een uur daarna. Dat is de bepalende periode waar de keuze gebeurt. Maar het is de geest die de keuze maakt. U kunt ze dus niet naar u toetrekken. Misschien ook maar goed ook, want dan zou u ook weer zeggen: kijk uit, nou niet meer denken, anders komen ze op het licht af (gelach).

❖ *Er wordt (o.a. in milieukringen) over een fundamenteel andere economie gedacht. Geld zonder rente staat daarin centraal. De econoom Gesell opperde dit idee al eens. Iedereen wordt er beter van (ook de bedrijven), behalve de kapitaalverschaffers. Zeer veel ellende in de wereld - met name voor de derde wereld, als t.a.v. het milieu - zou verdwijnen. Is zo'n rentevrij systeem in deze wereld ín te voeren, ook op grote schaal (men is rente - woeker - gewoon gaan vinden)?*

Nee, want dan wordt er veel te veel geleend en ontstaat er wederom schaarste. Het is dus eenvoudig niet te doen. Het zou veel beter zijn om munteenheden weer aan een vaste waarde te binden, zodat staten moeten uitkomen met het geld wat werkelijk in omloop is en niet willekeurig meer geld kunnen creëren of de geldsomloop kunnen inkrimpen naar believen.

- ❖ *Zou zo'n rentevrij systeem met name in ontwikkelingslanden (India) of in Rusland - waar men twijfelt welke richting men op wil - een oplossing kunnen zijn. Er zijn experimenten geweest met rentevrije circuits in o.a. Oostenrijk en Frankrijk, waar ze effectief bleken tot overheden ze verboden.*

Ze kunnen alleen beperkt functioneren d.w.z. in zeer beperkte kringen en meestal ook t.a.v. van zeer bepaalde functies of mogelijkheden. Wanneer u het echter wil uitbreiden tot het geheel, dan tast u de gehele bestaande economische structuur dermate aan, dat alleen hierdoor al de vernietiging van kapitaalswaarden en mogelijkheden zo groot zou zijn, dat ook het rentevrije lenen niet meer tot de mogelijkheden zou behoren.

- ❖ *Rudolf Steiner spreekt van twee Jezuspersoonlijkheden die bestaan zouden hebben. Is dit waar?*

Het ligt er maar aan hoe je het definieert. Er zijn er meer geweest. De ene heette Jezua, de ander Joshua, maar wanneer we het hebben over Jezus van Nazareth, dan hebben we het over één bepaalde persoonlijkheid en dan zijn er dus wél twee factoren, het ene ogenblik is hij de gezondene en het andere ogenblik is hij de mens, maar er is maar één lichaam. Voldoende?

- ❖ *Kunt u iets vertellen over de toekomstige ontwikkelingen op politiek, economisch en klimatologisch terrein op de wereld in kort bestek?*

Nou, economie: bah, bah, bah. Milieu: foei, o, nou, hè. Al het andere: o jee, o jee, o jee. Kort genoeg? (Gelach).

- ❖ *Zijn zwarte gaten voor de geestelijke wereld zichtbare dingen en bestaan ze van meet af aan in de schepping of zijn ze later ontstaan als gevolg van nucleaire reacties?*

Voor de geest zijn ze niet zichtbaar, omdat ze uiteindelijk niets anders zijn dan een zwaartekrachtstructuur en daardoor een verstoring van de ruimtelijke structuren daaromheen voor úw dimensies, maar niet voor andere. Dus ze zijn niet zichtbaar. Zijn ze er altijd geweest? Ze zullen er wel altijd geweest zijn, maar in dit melkwegstelsel zijn ze pas ongeveer een zeventig miljoen jaar geleden ontstaan. Dus betrekkelijk jong in vergelijking met de leeftijd van de kosmos. Een zwart gat is in feite niets anders dan een zo grote zwaartekrachtmassiviteit of massaliteit dat hierdoor licht niet meer kan ontsnappen, want ook lichtpartikels zijn voor magnetisme en zwaartekracht vatbaar en als zodanig krijgen we dan vanzelf het zwarte gat, waar alles in verdwijnt. Een andere eigenaardigheid van het zwarte gat is echter dat er geen vergelijkbaar tijdsverloop binnen dit conglomeraat aanwezig is, maar dat een eigen tijdsverloop ontstaat dat gebonden is aan de massa die oorzakelijk is voor het ontstaan van het zwarte gat. Voldoende?

- ❖ *Hoe lost het zich op?*

Wanneer op een gegeven ogenblik voldoende massa is binnengedrongen, verandert het zwarte gat zijn gaardheid en begint eigen zwaartekrachtwerkingen naar buiten toe te projecteren. Vanaf dit ogenblik wordt een steeds groter gedeelte van de zwaartekrachtenergie in geprojecteerde magnetische energie omgezet en valt dus langzaam maar zeker de beslotenheid van het zwarte gat weg, een proces overigens dat vele honderdduizenden jaren vergt.

- ❖ *De aardse scheikunde kent op het moment zo'n honderdvijftien elementen, opgenomen in het systeem van Mendelejev. Door u is wel eens een getal boven de achthonderd genoemd. (- Ja). Werd ermee bedoeld het aantal elementen in ons zonnestelsel, in ons melkwegstelsel of wellicht in het gehele heelal?*

In het melkwegstelsel.

- ❖ *En geldt dat los van het aantal isotopen dat per element mogelijk is?*

Nee, het hangt samen met het aantal isotopen dat door u gedefinieerd element kan optreden, waardoor totale eigenschapsveranderingen kunnen ontstaan.

- ❖ *Maakt een supernova, een stervende ster, er bij zijn explosie nieuwe elementen bij?*

Over het algemeen niet, het ontbindt echter de zwaardere elementen.

- ❖ *Is het juiste aantal elementen bij u bekend of is er geen vast aantal?*

Wanneer je zou rekenen met dit zonnestelsel op dit ogenblik, dan komen we tot een totaal aantal mogelijke elementen van 270. Zouden we het kosmisch bezien dan zitten we rond de 800, waarschijnlijk iets meer. Zouden we het in de gehele kosmos willen narekenen, dan ben ik bang dat er nog veel meer bijkomen, omdat er in de ruimte ook gaswolken zijn, waarin nieuwe bindingen ontstaan, die echter buiten het zogenaamd luchtledig niet mogelijk zijn en die daardoor totaal andere eigenschappen en kwaliteiten bezitten dan op aarde kan worden vastgesteld. Maar de meeste van die wolken komen voor in de zogenaamde ledige ruimte die zich dus rond de uitlopers van uw eigen melkwegstelsel voortdurend toont.

❖ *Is zwaartekracht wel of geen vaste waarde? Kunt u dit toelichten?*

Ik weet niet hoeveel tijd ik ter beschikking heb... Als ik het heel kort wil doen, dan zou ik zeggen: Zwaartekracht is het resultaat van beweging van massa in een magnetisch veld, terwijl de massa zelf zich in een magnetisch veld bevindt, dus interactie van magnetische velden, op massa. Wanneer je zegt: is ze variabel? Ja, ze is natuurlijk variabel. Maar die variabiliteit, die is zo sterk van massa en bewegingstempo afhankelijk, dat dergelijke verschuivingen betrekkelijk traag zijn, tenzij u zeer kleine fluctuaties bedoelt, die zelfs al bij verschuiving van aardchorsen kunnen optreden, zodat op de aarde de zwaartekracht niet altijd evenredig is en ook het magnetisch veld op aarde soms sterkte- en veldrichtingsafwijkingen vertoont. Ik hoop dat ik daarmee voldoende heb gezegd, - want de rest is een lezing van ongeveer 92 uur...(gelach).

❖ *Hoe werd in de oude tijd de zwaartekracht opgeheven, o.a. bij de bouw van de piramides.*

O, dat is betrekkelijk eenvoudig. De zwaartekracht is een werking, die ontstaat wanneer twee magnetische velden elkaar snijden. Wanneer ik nu één van die magnetische velden tijdelijk afscherm, scherm ik gelijktijdig de zwaartekrachtwerking grotendeels af.

❖ *Wat is de betekenis daarvan van de kracht van de tóón F, die werd dan gezongen?*

Eh, nou, ik geloof niet dat het de F was zoals u ze nu kent, maar er zijn inderdaad bepaalde kreten bij gebruikt, ja, en dat is dus alleen een suggestieve beïnvloeding, - het is dus geen materiële beïnvloeding -, waardoor de eigen uitstraling van de mens bepaalde veranderingen ondergaat en als zodanig een invloed kan hebben op het magnetisch veld rond de zanger en de plaats waarop hij zijn aandacht richt.

❖ *Is het in toenemend tempo uitroeien van talloze diersoorten -schatting 100 diersoorten per dag anno 2000 - echt zo erg als biologen en ecologen ons doen voorhouden? Met name de genetische verscheidenheid zou het moeten ontgelden (sterk gereduceerd in ieder geval).*

Die wordt op het ogenblik inderdaad daardoor sterk gereduceerd. Wat men echter vergeet is dat er voortdurend nieuwe soorten ontstaat. En dat als de omstandigheden voor dergelijke soorten gunstig worden, ze zich wel eens zouden kunnen uitbreiden met een snelheid die voor de mensheid van dan niet bepaald aangenaam is.

❖ *Is de aanslag van de mens op de plantenwereld wellicht nog rampzaliger? De landbouw vooral: nieuwe gebieden ontginnen, ontbossing, overbeweiding, lucht- en watervervuiling, dragen er allen toe bij: de zgn. 'bodemverdeling' ook. Er is een schatting dat er zo'n 500 à 1000 plantenrassen per jaar uitsterven.*

Ja, dat is op zichzelf natuurlijk ook wel weer waar, maar er worden ook voortdurend nieuwe varianten geboren, wanneer de mogelijkheid daartoe maar bestaat. Dus zolang er nog één eikenboom is, die nog wat eikeltjes voortbrengt, dan kan er een hele hoop aan hun straling veranderen, maar als de mens dus dan al bezwaken is, dan is die boom nog rustig bezig om eikeltjes te poten en dan is er een eikenbos en in dat eikenbos komt dan de zuurstofrijkdom terug die voor het bestaan van bepaalde soorten nu eenmaal noodzakelijk is. Dus, je kunt zeggen, ja, het is schadelijk, wanneer je uitgaat van de normen van welzijn, die laten we zeggen, vijftig jaren geleden bestonden. Dan is het een enorme achteruitgang. Je kunt ook vooruit denken en dan zeg je het is een overgangperiode voor de levensvormen en levensmogelijkheden zoals ze overall ongeveer 500 honderd jaar zullen bestaan.

❖ *Is de strijd tegen diverse milieudreigingen in wezen een strijd tegen de armoede?*

Eh, ja, in sommige gevallen is het eerder een armoede, eh, t.a.v. strijdelementen waarvoor je voldoende sympathie kunt wekken. Maar laten we het eenvoudig zo zeggen: De armoede kunt u niet bestrijden, tenzij de mensen leren om gelijkelijk te delen met elkaar: Armoede is namelijk niet een staat die op zichzelf bestaat, het is het afmeten van de verschillen tussen de een en de ander. Wanneer het verschil groot genoeg is, spreken wij over armoede bij degene die het het minst heeft. Maar zolang die in leven kan blijven, is die niet in wezen arm. Wanneer u zich dat gaat realiseren, dan zult u ook zeggen, ja, al die sprookjes over verdeling van inkomen en over

gelijkheid en dit of dat, zijn sprookjes. Het gaat er alleen om dat iedereen méér wil hebben en dus getalsmatig meer krijgt waarvoor hij minder kan verwerven.

- ❖ *Waarom zijn politici - die 'gezagsdragers' heten -, overal telkens weer marionetten van een internationaal systeem, dat zij niet in hun macht schijnen te hebben. Kúnnen zij zich daar niet aan onttrekken? Kúnnen, dúrven of wíllen zij niet tegen het beleid van het I.M.F. en de westerse commerciële banken aanschoppen?*

Ja, u moet dat heel goed begrijpen: die mensen hebben hun zetel lief en een mate van gehoorzaamheid aan bank en bepaalde belangen betekent dus de velpon, waardoor je er vier jaar op kunt blijven zitten.

Dat is heel eenvoudig: mensen die een positie hebben, zeker als het een soort, - al is het maar schijnbare -, machtspositie is, willen die nu eenmaal graag behouden en zijn dus bereid heel veel van hun principes op te offeren om dit behouden mogelijk te maken. Dat is typisch menselijk, dat is niet speciaal voor de, zal ik maar zeggen, voor de politici. Er zijn een hele hoop vakbonden die strijden voor het behoud van bepaalde functies, terwijl ze zelf heel goed weten dat ze al overbodig zijn en dat ze in feite het productieproces veel te duur maken. En dan vragen ze maar een beetje meer opslag en dan nemen ze ook inflatie op de koop toe. Voldoende?

- ❖ *Bij de nieuwste onderzoeken over Mars met foto's enz. hebben ze geconstateerd dat er op Mars wel degelijk leven moet hebben bestaan en 1/3 van Mars bestond ook uit water. Is dat zo?*

Nou, dat laatste kan ik niet bevestigen. Dat is van voor mijn tijd, maar wat betreft dat er artefacten zijn, dus zaken die vervaardigd zijn, dat is inderdaad waar, al is er niet veel van over. Dat er nog meer water op Mars is dan men oorspronkelijk aannam is eveneens duidelijk geworden. Er zijn bepaalde ondergrondse reservoirs, wel niet groot, maar toch voldoende om bepaalde levensvormen in stand te houden. Er is een eigen leven, maar aan de oppervlakte is dit zeer beperkt, omdat grotere planten zelfs daar niet zouden kunnen groeien. Stormen, zandstormen e.d. maken dit onmogelijk. Er zijn dus alleen zeer weinig flos(?)bloemen en plantjes mogelijk, maar ze zijn er wel. Voldoende?

- ❖ *Het kiezen van een geest als hij wil reïncarneren, u zei dat is voor een groot deel afhankelijk van de sfeer die tijdens de conceptie geschapen wordt. Ik kan mij wel voorstellen, als je wat bewust incarneert, dat je toch ook een tijdelijke sfeer op de koop toe neemt en toch voor jezelf zegt: tijdens de conceptie is die sfeer nou niet zo geweldig spiritueel, in de meeste gevallen niet.*

Nou, je moet het eigenlijk zo bekijken: er zijn geestelijk gezien laat even aannemen rangen en standen en u weet hoe dat gaat, de werkman zóu kunnen dineren in Desaint, maar hij verkiest toch de hapsop van Adrie of Arie of Saar of wat anders, want daar voelt hij zich thuis. Er zijn middenstanders die zullen ook nou niet direkt naar Desaint gaan, maar die weten dan wel een aardige Chinees. En als ze zich daar met meel kunnen volproppen, nietwaar, dan zijn ze ook gelukkig. En dan zijn er ook wel mensen, die zijn dus wat meer veeleisend. Die willen dan wel een wat betere keuken proeven, en die zoeken dan naar gelegenheden die niet zo exclusief aandoen en waar je zo kunt binnenlopen. Er zijn ook mensen die gaan een gelegenheid alleen binnen wanneer ze zeker zijn dat niet iedereen daar zo binnenloopt. Dat is dus gewoon je eigen status van leven, je gewoonte van leven eigenlijk die bepalend is voor de keuze die je maakt. Als u incarnaties achter de rug heeft, dan kunt u zichzelf vergelijken met een van de door mij genoemde groepen. Het betekent dat u een voorkeur hebt voor een bepaald type restaurant. En laten we nou zeggen dat u dus bij de chinezengroep behoort. Dan denkt u, tja, dat zou een mooi restaurant zijn, verrek het zit vol, maar daar is nog een chinees, daar ruikt het ook wat eigenaardig, laat ik daar naar binnen gaan. Op deze wijze moet u zich dat sfeerbegrip dus voorstellen. De zeer bewusten kiezen niet op grond hiervan, maar hebben hun ouders vaak tevoren uitgezocht en spelen vaak zelfs een rol in het uiteindelijk samenkomen daarvan. Bij hen is het doelbewust zoeken naar genetische en karaktermogelijkheden, waardoor zij een bepaalde geestelijke taak op aarde kunnen voltooien of voortzetten.

- ❖ *Is dat zéér bewust?*

Dat is zeer bewust. Want dan moet je zoveel factoren overzien en een zodanige beheersing hebben, ook t.a.v. van astrale en etherische sferen en krachten, dat je dat niet kunt doen als je niet behoorlijk bewust ontwaakt ben.

Orde der Verdraagzamen

❖ *Als je nou een heel bewuste keus hebt gemaakt, maar het gaat gelijk na de conceptie als baby al fout: de ouders komen om bij een ongeluk of wat dan ook.*

Nou, dan ga je terug naar de winkel en dan vraag je om een nieuw product.

❖ *Maar je zit toch in de stof?*

Dus, met andere woorden dan begin je rustig overnieuw. De zeer bewuste vraagt zich niet af: hoe gauw kan ik incarneren, maar hoe goed kan ik incarneren en dan is een eeuw meer of minder de moeite niet waard. Maar als u denkt, o mijn hemel, ik kan niks nieuws meer vinden, in 's hemelsnaam, laat ik weer in een wereld komen waar nieuwe mogelijkheden bestaan, nou ja, dan spring je vaak ergens binnen zonder je te realiseren waar je binnenkomt.

❖ *Nee, ik bedoel net andersom. Als je eenmaal geïncarneerd bent en het loopt fout, en die ouders overlijden door een ongeluk of wat ook...*

O nee, want dan heb je je eigen kwaliteiten en eigenschappen en dan kun je dáár mee verder werken. Dus dan kun je een groot gedeelte van je taak of bestemming vervullen.

Tja, ik geloof dat we daarmee aan de, de mondelinge reacties ook maar een einde zullen maken, tenzij u bezwaar hebt.

Goedenavond.